

RUS DİPLOMATİK BELGELERİNE GÖRE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ'NİN İTTİFAK DEVLETLERİ'NE KATILIŞI

Eray BAYRAMOL*

Öz: Sanayileşen devletler için iyi bir pazar ve hammadde kaynağı olan Osmanlı coğrafyası şüphesiz ki çok önceden beri Avrupalı devletlerin dikkatini çekmekteydi. Doğu ve Batı arasında bir köprü niteliğinde olan İstanbul ve Boğazlar, Birinci Dünya Savaşı'nın kilit noktalarındandı. Bu noktalara sahip olmak isteyen İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ni yıkıp topraklarını paylaşmak niyetindeydiler. İtilaf Devletleri'ne karşı ayrı bir cephe kuran İttifak Devletleri ise Türk Devleti'ni destekleyerek, Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu coğrafyadan istifade etmeyi planlamıştı. Bu gelişme üzerine Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Avrupalı devletlerle çeşitli ittifak arayışlarına girişti. İngiltere ve Rusya ile yapılmak istenen ittifak gerçekleştirilince Osmanlı Devleti Almanya ile ittifak yapma kararı aldı. Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin İttifak Devletleri saflarında yer alışı ve Birinci Dünya Savaşı'na girişi, Rus belgelerine dayanılarak ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı, İttifak, İtilaf, Rusya.

The Participation of The Ottoman State to The Central Powers at The First World War, According to The Russian Diplomatic Documents

Abstract: The Ottoman geography, which was a good market and source of raw materials for industrialized states, undoubtedly had long since attracted the attention of European states. Istanbul and the Straits, which are a bridge between East and West, were the key points of the First World War. The Entente States, who wanted to have these points, intend to destroy the Ottoman Empire and share their land. The Alliance, which established a separate front against the Entente Powers, supported the Turkish State and planned to exploit the geography dominated by the Ottoman Empire. Upon this development, the Ottoman Empire, before the start of the First World War, began to seek alliance with the European states. The Ottoman Empire decided to make an alliance with Germany, since the alliance could not be actualized with England and Russia. In this study, the participation of the Ottoman Empire to the ranks of the Alliance and its entrance to the First World War will be tried to express based on Russian documents.

Keywords: Ottoman Empire, First World War, Alliance, Entente, Russia.

Dünyadaki ekonomik ve siyasi dengeleri değiştirmeye yönelik olarak ortaya çıkan Birinci Dünya Savaşı'nda, savaşa dahil olan devletler arasında iki ayrı cephe ortaya çıktı. 1879 yılında Almanya ile Avusturya-Macaristan arasında imzalanan ittifak antlaşmasına 1882 yılında İtalya'nın katılmasıyla Üçlü İttifak Devletleri kuruldu. Üçlü

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Ardahan/TÜRKİYE. E-posta: eraybayramol@ardahan.edu.tr ORCID NO: 0000 0002 1979 0271

İttifak Devletleri'nin karşısında ise onlara rakip olarak Üçlü İtilaf Devletleri vardı. 1893 yılında Fransa ve Rusya arasında antlaşma imzalanmış bu antlaşmayı 1904 yılında Fransa ve İngiltere arasında imzalanan antlaşma takip etmişti. 1907 yılında ise İngiltere ile Rusya arasında bir antlaşma imzalanarak Üçlü İtilaf olarak adlandırılan grup, oluşumunu tamamlamıştı (Kuran 1992: 196).

19. yüzyıldan itibaren giderek güç kaybeden Osmanlı Devleti hakimiyet kurduğu tüm bölgelerde Avrupalı devletler tarafından kuşatılmış ve meydana gelen toprak kayıpları sonucunda uluslararası politik çevrede etkisini kaybetmişti. 17. yüzyıldan itibaren devlet mekanizmasında başlayan aksaklıklar Birinci Dünya Savaşı'na gelen süreçte en üst seviyeye çıkarak Avrupalı devletler karşısında güçten düşmesine neden olmuştu. Balkanların elden çıkması, Trablusgarp Savaşı, Doğu Anadolu'da Ermeni devleti kurma çabaları, Arap vilayetlerinde baş gösteren ayrılıkçı faaliyetler, maliyenin bozulması şeklinde sıralanabilecek başlıca aksaklıklar Osmanlı Devleti'ni zor duruma düşürmüştü.

1871 yılında siyasi birliğini sağlayan Almanya Bismarck liderliğinde güçlenerek Avrupa'da söz sahibi olmaya başladı. Askeri gücünün yanı sıra sanayileşmede de önemli başarılar elde etmeye başlamıştı. Büyük toprak kayıplarının yaşandığı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Berlin Kongresi'nde İngiltere'nin takip ettiği siyaset Osmanlı Devleti tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Bu sebeple Osmanlı Devleti, Avrupa'nın yükselen değeri Almanya ile yakınlaşmaya başladı. Devletin çok zor durumda olduğunu fark eden II. Abdülhamid, Avrupalı güçlü bir devletten yardım almanın kaçınılmaz olduğunu düşünerek, İngiltere'nin yerini alabilecek bir müttefik arayışına girişmişti (Soy 2004: 81-82).

1881 yılında II. Wilhelm'in Alman tahtına geçmesiyle birlikte Almanya yayılmacı politika gütmeye karar vermişti. Bir dünya imparatorluğu kurma ideali etrafında birleşen Almanlar dikkatlerini endüstrileşmemiş fakat zengin kaynaklara sahip imparatorluklara çevirdi. Bu devletler arasında Almanlar için en uygun olanı Osmanlı Devleti idi. Osmanlı Devleti büyük toprak kayıplarına rağmen zengin kaynaklara sahipti. Ayrıca Osmanlı Devleti'nde İngiltere, Fransa ve Rusya'ya karşı düşmanlıklar artmıştı. Dolayısıyla Osmanlı Devleti ile Almanya'nın düşmanları ortak idi. Bu husus Osmanlı Devleti'ni Almanya'ya yakınlaştıran önemli etkenlerden biriydi (Ortaylı 2018: 101-116). Sonuç olarak Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan süreçte Osmanlı Devleti ve Almanya kendi çıkarları doğrultusunda işbirliği yapmaya karar vermişlerdi. Birinci Dünya Savaşı'nda bu iki devletin birlikte savaşıp savaşım sona ermesine kadar söz konusu ittifak devam etmiştir.

Osmanlı Devleti, içine düştüğü zor durumdan tek başına kurtulmanın mümkün olamayacağına karar verdikten sonra Almanya ile ittifak henüz gündemde yokken Avrupa'nın diğer güçlü devletleri ile de ittifak arayışlarına girişti. Bu amaçla görüştüğü ilk devlet İngiltere oldu. Ancak İngiltere, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasından vazgeçmiş ve bu politikanın yerini Türk devletinin topraklarını müttefikleriyle paylaşma politikası almıştı. Osmanlı Devleti'nin İngiltere ile ittifak girişimlerine İngiltere, Osmanlı Devleti'nin parasını peşin olarak ödediği Reşadiye ve Sultan Osman dretnotlarını teslim etmeyerek, olumsuz yanıt vermişti. İngiltere'nin iki gemiye el koymasıyla birlikte Osmanlı Devleti Üçlü İtilaftan uzaklaşarak İttifak Devletleri'ne yakınlaşmaya başlamıştı. Çünkü gemiler teslim edilmiş olsaydı Ege ve Doğu Akdeniz'de Yunanistan'a karşı Osmanlı donanmasının üstünlüğü sağlanmış

olacaktı. Ege adalarının iadesi için önemli bir avantaj sağlayacak olan Reşadiye ve Sultan Osman gemilerine İngiltere'nin el koymuş olması, halk arasında yoğun tepkilere neden oldu. Bu durum İngiltere karşıtlığını artırırken Almanya ile ittifak yapılması fikrini de güçlendirdi (Shaw 2014: 545-551).

Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında bir ittifakın gerçekleşmesine en fazla karşı olan devlet ise Rusya idi. Olası Bir Türk-İngiliz işbirliği Rusya'nın İstanbul ve Boğazlar üzerindeki emellerine zarar verebilir ve ayrıca Rusya'nın savaştan yenilgiyle çıkmasına neden olabilirdi. Dolayısıyla İngiltere'nin, Osmanlı Devleti'nin ittifak teklifini reddetmesinin nedenlerinden birisi de Rus itirazı idi (Kaşığıuşun 2015: 158-159). Olası bir Türk- İngiliz ittifakı Rusya için büyük bir tehlike teşkil edebilirdi.

Bununla birlikte Rusya'nın asıl hedefi Osmanlı Devleti'nin herhangi bir ülke ile ittifakını engellemektir. Kendisi Üçlü İtilaf'ın içinde olduğu için Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletleri'ne katılması mümkün görünmüyordu. Bu sebeple İttifak Devletleri ile görüşen Osmanlı Devleti'nin, bu ülkeler ile de işbirliği yapması Rusya tarafından kabul edilemez bir durumdu. Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi ile Rusya Dışişleri Bakanlığı arasında bu konuyla ilgili yapılan yazışmaların büyük bir kısmı, Türkiye'nin olası bir ittifakının engellenmesine yönelik olarak Rus devlet adamları tarafından geliştirilen politikaları içermektedir. Türkiye'nin İttifak Devletleri'ne katılması, savaştan önce açıkladığı tarafsızlığının sona ermesi anlamına gelmekteydi. Türkiye'nin tarafsızlığının sona ermesi ise Rusya'ya geniş bir cephede askeri yükümlülük getirecekti. Rusya böylesi ağır bir sorumluluğu almak istemiyordu. Böylesi bir sorumluluk Rusya için asker, para ve zaman kaybı anlamına gelmekteydi.

Bu hususla ilgili olarak Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi olarak görev yapan Giers'in 25 Haziran 1914 tarihinde Rusya Dışişleri Bakanı Sazonov'a gönderdiği telgraf, Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında gerçekleşen yakınlaşma hakkındaydı. Rus Büyükelçi bu yakınlaşmanın Rusya için ileride muhtemel bir risk oluşturacağı için Osmanlı Devleti'ne karşı sert tedbirlerin alınması gerektiğini düşünüyordu. Sadrazam ile yaptığı gizli görüşmeyi bu görüşüne dayanak gösteren Giers, Osmanlı Devleti'nin Avusturya'ya olan ilgisini eleştirmektedir. Giers bu telgrafta, Osmanlı Devleti'ne karşı her konuda sert kararlılık göstermek gerektiğini belirtiyordu. Çünkü bu telgrafta Büyükelçi, Avusturya-Sırbistan anlaşmazlığında Osmanlı Devleti'nin politik olarak bir şeylere tutunmayı beklediğini söylüyordu (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 1). Nitekim 2 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı Devleti ile Almanya arasında yapılan ittifak antlaşmasının ikinci maddesine göre olası bir Avusturya Sırbistan çatışmasına Rusya müdahale ederse ve Avusturya ile Rusya bu sebepten dolayı birbirleriyle savaşır ve bu savaşta Almanya, Avusturya'ya destek vermek için Avusturya'nın yanında savaşa dahil olursa Osmanlı Devleti de Almanya'nın yanında savaşa dahil olacaktı (Bayur 1991: 642).

Bununla birlikte Rusya Dışişleri Bakanı Sazonov 12 Temmuz 1914 tarihinde, Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi Giers'e 1496 numaralı bir telgraf gönderdi. Bu telgrafta Sazonov Türkiye'nin savaşı, Avusturya ile birlikte dahil olma hakkında görüşmeler gerçekleştirdiğine dair bilgileri teyit edip emin olmasını istiyordu. Sazonov'un bu telgrafına cevaben 26 Temmuz 1914 tarihinde Giers tarafından Rusya Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen raporda, Türkiye'nin uygulayacağı politikaları beklemek gerektiğini fakat yine de ilk müsait olayda Türkiye'ye karşı katı bir tutum sergilemenin uygun olacağını belirtiyordu. Raporun devamında Giers, Türkiye'nin Avusturya ile

ittifakına yönelik net bir işareti ne kendisinin ne de Fransa'nın İstanbul Büyükelçisinin sezinlemediğini belirtmekle birlikte Avusturya-Macaristan Devleti'nin İstanbul Büyükelçisi'nin bundan sonra Türkiye'yi etkisine ve yörüngesine almak ve İttifak Bloğu'na dahil etmek için çok daha fazla çaba sarf edeceği tespitini yapmaktaydı. Giers'e göre, bu ihtimale karşı Rusya'nın çok daha dikkatli ve titiz bir şekilde sorunu gözlemlemesi gerekmekteydi (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 2). 14 Temmuz'da Rusya Dışişleri Bakanı'na gönderdiği telgrafında ise Giers, sadrazamla ve Talat Paşa ile yaptığı görüşmeden edindiği izlenimden bahsederek, olası bir Avusturya-Sırbistan anlaşmazlığında Türkiye'nin kendi çıkarlarına göre hareket edeceğini bildirmekteydi (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 3).

Rusya'nın ve İtilaf Bloğu'na üye diğer ülkelerin, Osmanlı-Alman-Avusturya yakınlaşmasına karşı bu kadar temkinli davranması boşuna değildi. Almanya ve Avusturya'nın Birinci Dünya Savaşı'na Osmanlı Devleti ile birlikte girmesi halinde Alman nüfuz sahası olarak tabir edilen Kilikya ve Orta Anadolu Bölgesi vasıtasıyla Almanya'yı Suriye'ye komşu yapacaktı. Dolayısıyla Almanya'nın Suriye sınırına yerleşmesi ile birlikte Almanya, Fransa ile komşu olacaktı. Ermenilerin Anadolu'da yoğun yaşadıkları bölgelerde ise Rusya'nın etkisi vardı. Rusya bu bölgede bir Ermeni Devleti kurmak ve Rus güdümünde olacak bu kukla devlet vasıtası ile güneye doğru bir koridor açabilecekti. Dolayısıyla Almanya'nın Orta Anadolu ve Kilikya bölgesinde olması, Ermeniler üzerinde bu gibi hedefleri olan Rusya için tehlike yaratmaktaydı. Son olarak Almanların Anadolu'da kendisine bir yer açması, İngiltere'nin Bereketli Hilal üzerindeki projeleri için de büyük bir risk yaratmaktaydı. Araplara verilecek bir İslam Halifeliği yoluyla Araplar üzerinden Orta Doğu'da hakimiyet kurmak isteyen İngiltere için, Almanların Anadolu'da olması hayati bir tehlike anlamına gelmekteydi (Mühlman 2009: 65).

Diğer taraftan, Avusturya'nın 1908'de Bosna-Hersek'i ilhak etmesiyle birlikte Rusya Balkanlar'da Panslavist bir politika takip etmeye başladı. Bu politika çerçevesinde Rusya'nın gizli desteği ile Sırbistan'da "Büyük Sırbistan Komitesi" adında bir örgüt kuruldu. Bu örgütün amacı Avusturya idaresinde bulunan Sırp, Sloven ve Hırvatların Avusturya idaresinden çıkarak büyük bir Slav devleti kurup bu devletin hakimiyetine girmesiydi. Bu örgütün üyelerinden biri olan Sırp milliyetçisi Princip, 28 Haziran 1914 tarihinde Sarayevo şehrinde Avusturya-Macaristan Veliahdı Ferdinand ve eşine suikast düzenleyerek her ikisini de öldürmüştü. Suikastten sonra Avusturya tarafından Sırbistan'a bir ultimatö verildi fakat bu ultimatö 23 Temmuz 1914 tarihinde Sırbistan tarafından reddedildi ve hemen ardından Birinci Dünya Savaşı başladı (Kurat 2011: 225-226). Savaş başlamadan bir gün önce 27 Temmuz 1914 tarihinde Giers tarafından Sazonov'a gönderilen çok gizli ibareli mektupta Avusturya'nın Rusya'ya karşı giriştiği bazı faaliyetlerden bahsedilmekteydi. Bu raporda Giers, Avusturya'nın Sırbistan'a verdiği ultimatömun, Rusya'nın Türkiye'deki ve Balkanlar'daki faaliyetlerine yönelik olduğunu ifade etmekteydi. Bu telgrafta Giers'in dikkat çekmek istediği nokta, Avusturya'nın hem Balkan ülkelerini hem de Türkiye'yi Rusya'ya karşı yanına almak istediği idi (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 4). Bu sebeple Rusya, olası bir Türk-Alman ittifakını engellemek için elinden gelen tüm gayreti sarf edecekti.

Bununla birlikte Giers, Osmanlı Devlet adamlarının yaptığı açıklamalara pek fazla itibar etmiyordu. 2 Ağustos 1914 tarihinde Sazonov'a gönderdiği telgrafında sadrazamın, hükümetin tarafsızlığını devam ettirdiği yönündeki ifadelerine yer

vermekteydi. Fakat Bununla birlikte Osmanlı Devleti, Budapeşte Antlaşması'nı Bulgaristan'ın lehine değiştirerek bu durumdan fayda sağlamayı amaçlamaktaydı. Bu sebeple Rusya'nın Boğazlar üzerindeki hedeflerinin zarara uğrayabileceği uyarısı yapan Giers, Türkiye'nin içten içe, Rusya'nın düşmanlarının kazanmasını istediğini belirtmekteydi. Bu kuvvetli duyumu ve tüm göstergeleri Alman subayların da desteklediğini belirterek Almanların Türkiye'den ayrılmayacağı tespitini yapmaktaydı. Bu son derece istenmeyen durumun Türkleri Ruslara karşı kıskırttığını belirten Giers, sonuçlarını tam olarak tahlil etmeden Türklerin Almanlarla birlikte Rusya'ya karşı savaşmayı göze alamayacağını ifade etmekteydi. Bununla birlikte, Rusya Savaş Bakanlığı'nın tespitine göre, mevcut Türk ordusunun böyle bir durumda Rusya'ya karşısına almaya cesaret edemeyeceğini belirtmekteydi. Yine de ihtiyatlı davranarak, sınırlardaki tüm askeri hareketliliği ve eylemleri titiz bir şekilde gözlemlemek gerektiğini bildirdiyordu. Giers'e göre Türkler şimdilik Rusya'ya karşı agresif olaylara girişmiyordu. Türklerin asıl tepkisi, İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı topraklarına müdahale ihtimali idi (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 6).

Ruslar her ne kadar Türkiye'nin tarafsızlığını arzu ediyor olsa da bu tarafsızlığın savaş boyunca devam etmesi mümkün değildi. Çünkü Birinci Dünya Savaşı'nın nedenlerinin başında Osmanlı Devleti'nin paylaşılması geliyordu. Türk Devleti'nin tarafsızlık politikası Rusya'ya zaman kazandırabilirdi ancak tarafsızlığın hem Osmanlı Devleti hem de İtilaf Devletleri açısından sürdürülebilirliği yoktu. Netice itibarıyla Rusya'nın savaşa dahil oluşundaki en önemli neden, yüzyıllardan beri süre gelen İstanbul ve Boğazları ele geçirme hedefiydi. Osmanlı Devlet adamları şüphesiz ki bu durumun farkındaydı. Tarafsızlık politikası pratikte uygulanamazdı ve ülkenin geleceğine yönelik her hangi bir garanti içermemekteydi. Bu sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti bir taraftan tarafsızlığını ilan edip zaman kazanırken, diğer taraftan Almanya ve Avusturya ile ittifakın ayrıntılarını görüşmekteydi (Mühlman 2009:138-142).

Osmanlı Devleti'nin İttifak Devletleri ile yakınlaşmasına dair Rus yetkililer tarafından yukarıda bahsedilen değerlendirmeler yapıldığı sırada Giers tarafından 7 Ağustos 1914 tarihinde Rusya Dışişleri Bakanlığı'na ivedi olarak bir telgraf gönderildi. Bu telgraf, Rusya'nın İstanbul'daki Askeri Ataşesi General Leontev'den alınan çok önemli bir bilgiyi içermekteydi. Bu bilgiye göre 7 Ağustos'u 8 Ağustos'a bağlayan gece Türk ordusu, Kuzey ve Güney Trakya'da toplanmıştı. Büyükelçiye göre bu askeri yığınak Almanya ve Avusturya'nın baskısı altında gerçekleşmişti ve Bulgaristan'ın arkasını sağlama almak amaçlıydı (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, 1923: No 17). Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın menfaatlerinin birbiriyle benzeşiyor olması iki devlet arasında yakınlaşmalara sebep olmuştu. Rusya'nın Osmanlı Devleti'ni Balkanlar'dan çıkararak burada hakim konuma gelerek Ege ve Akdeniz'e inne politikası hem Osmanlı Devleti hem de Bulgaristan açısından tehlike yaratmaktaydı. Rusya bu amaçla 1914 yılından itibaren Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'a karşı Sırbistan, Yunanistan ve Romanya arasında bir Balkan ittifakı kurmaya çalışmıştı (Armaoğlu 1984: 102).

Bununla birlikte Giers'ten Sazonov'a gönderilen 5 Ağustos 1914 tarihli raporda Bulgaristan'ın İstanbul'daki Konsolosu Toşev'in açık bir şekilde kendisine, Türkiye ve Almanya'nın Rusya'ya karşı gerçekleştirdiği ortak eylem mutabakatından memnuniyetini bildirmişti. Giers, böyle bir mutabakatın uygulanabilirliğinin olmadığı

yorumunu yapmakla birlikte, Osmanlı ordusunun böyle bir harekate hala hazır olmadığını da eklemekteydi. Bununla birlikte Giers'e göre, eğer Bulgaristan Osmanlı Devleti'ne katılırsa, Balkan Yarımadası'na müdahale edilir ve bu şüphesiz ki Avusturya'nın yükünü hafifletir idi (Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voynе, 1923: No 13). Giers'in bu telgrafından anlaşıldığı üzere, Bulgaristan Birinci Dünya Savaşı'na girmeden önce her ne kadar bekle gör politikası gütmüş ise de aslında Bulgaristan, İttifak Devletleri'ne resmen katıldığı 6 Eylül 1915 tarihinden çok daha önce Almanya ve Avusturya-Macaristan Devletleri ile ittifaka dair görüşmeler gerçekleştirmişti.

İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'ni, tarafsızlığını devam ettirmesi yönünde sürekli baskı altında tutmaya çalışırken 2 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı Devleti ile Almanya arasında yapılan ittifak antlaşması çerçevesinde Almanya, Osmanlı Devleti'ni çabucak savaşa sokmanın çabası içine girdi. Goeben ve Breslau gemilerinin Osmanlı donanmasına katılmasıyla birlikte bu konudaki Alman baskısı artmaya başladı. Bu artışla birlikte Alman Genel Kurmay Başkanlığı tarafından Enver Paşa'ya gönderilen bir yazıda Osmanlı Devleti'nin savaşa girerek Rus ve İngiliz kuvvetlerini engellemesi ve İngiltere ve Fransa'nın idaresi altında yaşayan Müslümanların cihat yoluyla ayaklandırılması istenmekteydi. Almanların bu istekleri neticesinde ve Osmanlı ordusunun iki cephede savaşmasının ortaya çıkaracağı zorluk düşünülerek Bulgaristan'ın Osmanlı saflarında yer alması yönünde girişimlerde bulunulmaktaydı. Alman diplomatlar da bu hususta Sofya'da görüşmeler gerçekleştirmekteydiler (Karal 2011: 388-389). Dolayısıyla Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi Giers'in Almanların da desteğiyle Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında gerçekleşecek ittifak ihtimali hakkındaki, Rus Dışişleri Bakanı Sazonov'a yaptığı uyarının doğruluğu bu gelişmeyle birlikte ortaya çıkmaktaydı. Hatta Sofya'daki Alman yetkililer Bulgaristan'ın kısa sürede Osmanlı Devleti saflarına katılabilmesi için Yavuz ve Midilli gemilerinin derhal Karadeniz'e çıkarak Rus limanlarını bombalayıp Rus donanmasını batırmasını tavsiye etmekteydi. Almanlara göre böyle bir hadise Bulgaristan'ı etkileyecek ve Osmanlı saflarında yer almasını sağlayabilecekti (Karal 2011: 389). Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın İttifak Devletleri saflarında yer almasıyla birlikte Almanya ve Avusturya'nın eli, askeri ve stratejik açıdan güçlenmiş olacaktı. Balkan Savaşları'nda kaybettiği toprakları geri almak isteyen Bulgaristan ise İttifak Devletleri'ne verdiği destek sayesinde Yunanistan ve Sırbistan hakkındaki toprak taleplerine kavuşarak Makedonya toprakları ile ayrıca Osmanlı Devleti hudutları dahilindeki Dedeağaç ve Dimetoka'yı alacaktı (Yiğit 2012: 275-279).

Netice itibarıyla Osmanlı Devleti kendi topraklarının paylaşılması üzerine kurgulanmış bir savaşta diğer ülkelerin desteğini alabilmek için çeşitli ittifak yollarının arayışına girişti. Dönemin konjonktürel şartları ve devletler arasındaki karşılıklı çıkarlar gereğince ittifak kurabileceği en uygun devlet Almanya idi. 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile yapılan antlaşma neticesinde Osmanlı Devleti İttifak Devletleri saflarında yer aldı. Meseleye, Boğazlar ve İstanbul üzerinde egemenlik kurma amacıyla İtilaf Devletleri saflarında yer alan Rusya açısından bakıldığında, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Almanya ile müttefik olması Rusya için büyük bir risk taşımaktaydı. Türkiye'nin tarafsızlık politikasının devamını arzulayan Rusya, Türk-Alman ittifakından oldukça rahatsızdı. Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık prensibinden vazgeçmesi, üstelik Almanya ve Avusturya ile birlikte hareket edecek olması Rusya için daha geniş cephede savaş ve dolayısıyla asker, cephane, para, zaman ve can kaybı anlamına gelmekteydi. Bu sebeple Rusya, Osmanlı Devleti'nin Almanya ile ittifak

RUS DİPLOMATİK BELGELERİNE GÖRE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ'NİN İTTİFAK DEVLETLERİ'NE KATILIŞI

yapmasını engellemek için çeşitli girişimlerde bulundu. Savaştan önce ittifak arayışları çerçevesinde Osmanlı Devleti İngiltere'ye müracaat ettiğinde bu girişimden rahatsızlık duyan Rusya, Osmanlı-Alman ittifakı ve buna Bulgaristan'ın da dahil edilme ihtimali ortaya çıkınca, İstanbul'daki Askeri Ataşesi General Leontev'i Enver Paşa'ya gönderdi ve Enver Paşa ile Leontev'in karşılıklı olarak birbirlerine yaptıkları ittifak teklifi üzerine uzun istişareler gerçekleştirildi. Leontev ve Giers, Enver Paşa'nın ittifaka dair teklifini olumlu karşılamış olmakla birlikte Rusya Dışişleri Bakanı Sazonov teklife şiddetle karşı çıkmıştır. Sonuç itibariyle Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-Alman ittifakı gerçekleşmiş ve dolayısıyla Osmanlı Devleti İttifak Devletleri safındaki yerini almıştır. Akabinde, Birinci Dünya Savaşı'nın tüm şiddetiyle sürdüğü günlerde 9 Mayıs 1916 tarihinde İtilaf Devletleri arasında imzalanan Sykes-Picot Gizli Antlaşması yapılmış, Osmanlı Devleti'nin toprakları paylaşılmıştı. Bu paylaşımında hak sahibi olan Rusya'da Bolşevik İhtilali çıkması sebebiyle Rusya, bu antlaşmadan ayrılmış ve Bolşevikler Sykes-Picot Antlaşması'nı tüm dünyaya açıklamıştır.

Kaynakça

- ARMAOĞLU, Fahir, (1984), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980, I*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- BAYUR, Yusuf Hikmet, (1991), *Türk İnkılabı Tarihi*, II, 4, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- KARAL, Enver Ziya, (2011), *Osmanlı Tarihi, IX*, Ankara: Türk tarih Kurumu.
- KAŞIYUĞUN, Ali, (2015), *Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Girişi*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- KURAT, Akdes Nimet, (2011), *Türkiye ve Rusya: XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşı'na Kadat Türk-Rus İlişkileri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- KURAN, Ercüment, (1992), "Birinci Dünya Savaşı", *İslam Ansiklopedisi*, VI: 196-200.
- MUHLMAN, Carl, (2009), *İmparatorluğun Sonu 1914: Osmanlı Savaşa Neden ve Nasıl Girdi?*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- ORTAYLI, İlber, (2018), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*, İstanbul: Kronik Yayınları.
- SHAW, Stanford, (2014), *Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu: Savaşa Giriş*, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- SOY, H. Bayram, (2004), *Almanya'nın Osmanlı Devleti Üzerinde İngiltere ile Nüfuz Mücadelesi 1890-1914*, Ankara: Phoenix Yayınları.
- YİĞİT, Ali Ata, (2012), "Çanakkale Savaşları'nın Ortaya Çıkardığı Stratejik Bir Zorunluluk: Osmanlı-Bulgar Hudut Tashihi Antlaşması", *Bilig*, 63: 275-279.

Rus Diplomatik Belgeleri

- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 558, Türkiye Kısmında No: 1.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 561, Türkiye Kısmında No: 2.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 566, Türkiye Kısmında No: 3.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923. 27 Temmuz 1914 Tarihli Giers'ten Sazonov'a Gönderilen Çok Gizli Mektup. Türkiye Kısmında No:4.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 612, Türkiye Kısmında No: 6.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 636, Türkiye Kısmında No: 17.
- Tsarskaya Rossiya v Mirovoy Voyne, **Tsentr Arhiv**, Petrograd, 1923, No: 632, Türkiye Kısmında No: 13.

